

**Державний заклад «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»**

Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра теорії та методики практичної психології

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ
КУРСОВИХ ПРОЄКТІВ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 053 ПСИХОЛОГІЯ**

2020

Друкується за рішенням вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Рецензенти:

Гузенко В. А., кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та кадрового менеджменту, Одеського національного політехнічного університету.

Бабчук О. Г., кандидат психологічних наук, доцент, завідувачка кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Методичні вказівки до написання та оформлення курсових проєктів за спеціальністю 053 Психологія / Укл. І. М. Пивоварчик, Л. М. Цибух, Г. О. Кондрицька, В. В. Візнюк. Одеса. Університет Ушинського. 41 с.

Методичні вказівки складено відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 09.07.2018 року № 1/9-434 «Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення» і містять основні вимоги до підготовки та захисту курсових проєктів. Висвітлено питання методології дослідження основних структурних елементів роботи, надано зразки оформлення таблиць та формул, списку використаних джерел і додатків.

У вказівках описано всі кроки для самостійного виконання проєктної роботи, наведено вимоги щодо її захисту.

Призначені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 053 Психологія.

Вступ

Курсовий проєкт – це самостійна робота студента, виконана під керівництвом викладача протягом встановленого терміну. Курсові проєкти виконуються студентами з метою закріплення, поглиблення та узагальнення знань з фахових дисциплін.

Здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти повинні володіти певними знаннями, вміннями та навичками з дисциплін психологічного напрямку, а також проводити власні теоретичні, емпіричні та теоретико-емпіричні дослідження і викладати одержані результати у вигляді наукових робіт. Написання курсових проєктів є необхідною і обов'язковою умовою підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Такі кваліфікаційні роботи відображають вміння застосовувати набуті у процесі навчання теоретичні знання і практичні навички для самостійного розв'язання актуальних проблем психологічного напрямку; проведення критичного аналізу існуючих теорій, концепцій та поглядів.

У ході підготовки здобувачів за спеціальністю 053 Психологія реалізуються такі завдання:

- прищеплення інтересу до науково-дослідної роботи;
- опанування навичками аналізу та узагальнення при організації психологічного дослідження;
- формування вміння добирати доцільні методи пошукувань і здатності визначати особливості процедури їх реалізації;
- оволодіння спеціальними навичками організації дослідницької роботи;
- розвиток умінь влучного оформлення своїх наукових досліджень.

Під час виконання кваліфікаційних наукових робіт здобувачі мають *знати*:

- специфіку навчально-дослідницької роботи;
- умови і чинники вибору методів дослідження;

- вимоги до конфігурування теоретичної конценції пошукування;
- особливості оформлення експериментальної (емпіричної) частини дослідження;
- принципи і правила оформлення бібліографії;

уміти:

- обирати науковий напрям, методологічну план-карту пошукування, влучно і зважено формулювати назву роботи;
- визначати мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, його гіпотезу, наукову та практичну значущість;
- планувати етапи дослідження, добирати доцільний методичний інструментарій;
- оформляти результати емпіричних розвідок з урахуванням специфіки конкретних наукових зрушень;
- зважено інтерпретувати експериментальні дані;
- оформляти статті та тези за результатами дослідження.

Оформлення курсових проєктів відповідно до Державного стандарту України є важливим етапом узгодження формальної сторони та змісту наукового дослідження. Матеріали пошукувань в кваліфікаційних наукових роботах потрібно викладати в найповнішому вигляді, обов'язково розкриваючи процедуру і проміжні результати дослідження з детальним описом її методології. Повнота наукової інформації повинна відобразитись у деталізованому фактичному матеріалі з обґрунтуваннями, гіпотезами, теоретичними узагальненнями, практичною значущістю.

У методичних вказівках викладено та пояснено основні вимоги та правила, подано приклади до оформлення курсових проєктів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

1. Загальна методика підготовки курсових проєктів

1.1. Вибір теми та складання плану роботи

Вибір, формулювання та обґрунтування теми дослідження є найвідповідальнішим етапом у процесі підготовки та написання курсового проєкту, який визначає результат дослідження.

Під час обрання теми, *основними критеріями є наукова та суспільна актуальність, перспективність, наявність теоретичної бази, можливість виконання емпіричних розвідок та отримання соціально-психологічного ефекту від впровадження результатів дослідження.*

Формулювання теми дає певне уявлення про актуальність дослідження. При цьому слід врахувати, що критеріями останньої є визнання доцільним не тільки напрямку, а й власне теми, відповідність нагальній потребі практикування та наявність соціального замовлення чи суспільної значущості.

Вибір і формулювання актуальної теми полегшується попередньою роботою з аналітичними статтями у періодичних виданнях, авторефератами дисертацій, участю у наукових конференціях, тематичних круглих столах, дорадчих заходах тощо.

Якщо виникають труднощі з вибором теми, то можна ознайомитись з об'єкт-предметним обширом пошукувань, запропонованих науковими керівниками кожної кафедри. Інший варіант – у мережі Інтернет чи в бібліотеці можна ознайомитися зі статтями в наукових періодичних виданнях (наприклад, «Наука і освіта», «Психологія і суспільство», «Теорія і практика сучасної психології», «Психологія особистості» тощо) та обрати напрям і тематику дослідження, враховуючи власну науково-пошукову зацікавленість.

Назва теми роботи **не може перевищувати** одинадцять слів (без врахування часток чи прийменників). Формулюючи тему, слід уникати таких варіантів назв як «Аспекти ...», «Проблеми ...», «Аналіз ...», «...з метою...»,

«Дослідження ...», «Особливості ...» назв закладів, регіонів, які розміщуються безпосередньо за назвою теми як підзаголовки у дужках «(на прикладіназва закладу(регіону))».

Починаючи роботу, здобувачу доцільно розробити *попередній план дослідження*, який надалі буде коригуватися, уточнюватися, зберігаючи при цьому її наскрізну ідею (мету) та завдання. Цей план допомагає скласти науковий керівник, а його головне призначення – окреслити загальні особливості (риси, якості, характеристики) об'єкт-предметного поля науково-психологічного пошукування.

Пам'ятайте, що до консультації з науковим керівником слід готуватися – допомога здобувачу надається з приводу конкретного проблемного питання. Якщо студент заздалегідь не опрацював певний матеріал, не прочитав жодної наукової праці з обраної проблеми, у нього немає ніякого тексту та плану подальших дій, то наставництво викладача буде вкрай нерезультативне.

Науковий керівник в міру своїх повноважень і зобов'язань надає рекомендації щодо добору літератури, методів і методик емпіричного дослідження, довідкових, статистичних матеріалів; проводить передбачені розкладом консультації; оцінює зміст виконаної роботи як її складових, так і в цілому; надає відгук і згоду на подання роботи до захисту.

1.2. Вивчення літературних джерел

Ознайомлення з науковими здобутками починається відразу після обрання теми роботи (або ще на етапі її формулювання!) і здійснюється відповідно до робочого плану, що дає змогу більш цілеспрямовано шукати інформацію за обраною темою, дорядно організовувати пошукування та доцільно підбирати дослідний і методичний матеріали.

Можливі два шляхи отримання бібліографічної довідки: замовлення в спеціалізованих інформаційних відділах бібліотек або самостійний пошук (в мережі Інтернет чи репозитаріях наукових установ).

Усі великі бібліотеки здійснюють підбір літератури за вказаною темою або ж наданими ключовими словами. Треба звернутися до бібліографічного відділу, наприклад, Одеської національної наукової бібліотеки, та відібрати із запропонованого переліку ті джерела, що вбачаються доцільними в межах обраного дослідження. Долучитися до наукових періоджерел можна в мережі Інтернет, зазвичай, цю можливість надають електронні бібліотеки або ж спеціальні компанії, іноді зазначені послуги пропонуються за умов їх оплати.

Основними літературними джерелами під час написання курсового проєкту є навчальні посібники, підручники, монографії, наукові статті тощо. Починати пошук варто з нещодавно виданих (опублікованих) монографій, дисертацій, статей, які стосуються проблематики дослідження, також необхідно *звертати увагу на список посилань, використаних у них літературних джерел.*

Перед опрацюванням книги (монографії, статті) здобувачу першочергово слід записати бібліографічні реквізити публікації (автор, назва, видавництво, рік друку, кількість сторінок). Причому, робити це потрібно скрупульозно, дотримуючись рекомендованих вимог щодо оформлення джерел у списку літератури.

Під час написання курсових робіт важливо орієнтуватися на наукові статі, монографії, автореферати дисертацій. При формуванні списку літератури слід стежити, щоб більшість джерел були видані в останнє десятиріччя.

Навчальні посібники та підручники рекомендовано використовувати видані під грифом Міністерства освіти та науки України в їх найновішій редакції. Навчальні посібники та підручники є джерелом інформації, що організовує всю подальшу роботу над курсовим проєктом.

Серед джерел інформації особливе місце посідають наукові статті, адже теоретичні публікації, які містяться в журналах, більше, ніж інші джерела,

насичені цікавим емпіричним фактажем, науковими роздумами, влучними порівняннями, новітніми доказами. Достовірність їх змісту залежить від валідності вихідної інформації, використаної авторами. Статистичні дані, наведені в статтях, можуть бути підставою для власної аналітичної роботи студента.

Для здобувача більш доцільно починати ознайомлення з обраною тематикою дослідження або з підручників, або зі статей, в яких міститься зазвичай стислий або місткий теоретичний аналіз проблеми.

Монографія (наукове видання, що містить повне та всебічне дослідження якоїсь проблеми або теми), науковий збірник матеріалів авторитетної наукової конференції, науковий збірник дослідницьких матеріалів установ, навчальних закладів або наукових товариств із найважливіших наукових проблем – усі ці публікації мають принципове наукове значення та практичну цінність.

Значна кількість наукової, популярної і дорадчої літератури розміщена на спеціалізованих психологічних сайтах.

Вивчаючи першоджерела, не варто намагатися тільки запозичити матеріал, важливо обдумувати знайдену інформацію й надалі її реінтерпретувати, з урахуванням власного бачення. Цей процес має тривати протягом усієї роботи над темою. Зазвичай, використовується не вся інформація, що міститься у певному джерелі, а тільки та, яка безпосередньо стосується теми роботи і тому найбільш цінна і корисна.

Особливою формою практичної роботи з літературними джерелами є використання цитат. Органічно вплетені в текст роботи, вони становлять невід'ємну частину дослідження. Цитати використовуються для того, щоб точно передати думку автора першоджерела, і слугують важливою опорою студенту в процесі опрацювання тематики дослідження. Опираючись на вислови знаних науковців можна створити систему переконливих доказів, потрібних для об'єктивної характеристики явища, яке вивчається. В будь-якому випадку кількість використаних цитат повинна бути оптимальною і визначатися конкретними

потребами обраної теми пошукування. Можливі два способи цитування: а) пряме, коли в лапках дослівно повторюється текст із відповідного джерела (у посиланні на джерело через кому вимагається точно вказати сторінку, на якій починається дана цитата), б) непряме, коли одна або декілька думок, можливо з різних місць цитованого джерела, висловлюються автором своїми словами, але найбільш наближено до оригінального тексту.

Під час опрацювання літератури слід виписувати найбільш чіткі цитати стосовно вашої проблеми та обов'язково фіксувати номери сторінок, щоб потім можна було зробити посилання.

Найчастіше цитати та інші запозичені матеріали застосовують у процесі написання першого теоретичного розділу роботи – одного з важливих етапів підготовки роботи.

2. Вимоги до оформлення роботи

2.1. Нормативні вимоги до оформлення курсових проєктів

Курсовий проєкт, що виконується на другому році навчання, повинен відображати опанування таких дисциплін, як «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Соціальна психологія», «Психодіагностика» та «Математичні методи в психології». Саме тому проєкт повинен містити аналіз обраного психологічного феномену, його вікову специфіку, соціальні чинники, а також доцільне використання психологічного інструментарію для його дослідження та інтерпретації отриманих даних.

Курсовий проєкт, що виконується на четвертому році навчання повинен відображати опанування таких дисциплін, як «Психокорекція» та дисциплін за вибором. Саме тому в даному курсовому проєкті основний акцент ставиться на корекційній складовій, яка може відображати формувальний, розвивальний, корекційний аспект, психологічного явища, що вивчається або формат тренінгу.

Вид кваліфікаційно і наукової роботи	Обсяг роботи	Вибірка досліджуваних, кількість осіб	Кількість методик дослідження	Кількість джерел в списку літератури (не менше ніж)
Курсовий проект, що виконується на 2 році навчання	25-35	Для виявлення кореляційних зв'язків – група не менше 35 осіб, для встановлення відмінностей – не менше двох груп по 30 осіб (тобто не менше 60)*	2-3 методики	30 і більше
Курсовий проект, що виконується на 4 році навчання	35-45	Для виявлення кореляційних зв'язків – група не менше 50 осіб, для встановлення відмінностей – не менше двох груп по 30 осіб (тобто не менше 60)*	3-4 методики	35 і більше

* *Примітка* – при встановленні відмінностей між групами кількість досліджуваних у кожній групі має бути не менше 30 осіб лише у випадку використання t-критерію Стьюдента. Якщо при встановленні відмінностей використовуються інші критерії (ф*-критерій кутового перетворення Фішера, U-критерій Манна-Уїтні тощо), групи можуть бути і меншими, але загальна кількість осіб вибірки все одно має бути достатньою.

Пам'ятайте, що до загального обсягу роботи, що зазначений у вимогах, не враховуються наступні складові: Зміст, Вступ, Висновки, Список використаних джерел та Додатки.

Курсовий проект вміщує теоретичний та практичний матеріал, який дозволяє оцінити відповідність роботи меті та завданням дослідження, повноту розкриття обраної теми, наявність плагіату.

Також він дає змогу зрозуміти черговість та логічну послідовність наміченої роботи, визначити основні віхи, на які необхідно звернути увагу в кожному підрозділі та у всій роботі в цілому.

Основними структурними елементами курсового проекту є:

- титульна сторінка (див. дод. А);
- зміст (у загальній нумерації – це 1 сторінка тексту);

- **вступ** (приблизно 2-3 сторінки);
- **розділ теоретичного аналізу** (близько 30 % від загального тексту);
- **розділи емпіричного дослідження** (можуть містити методологію пошукування, констатуючий чи формуючий експеримент, рекомендації, програму подальших ефективних дій);
- **висновки**;
- **список використаних джерел**;
- **додатки**.

При написанні курсового проєкту слід звертати увагу на співвідношення обсягу теоретичної та емпіричної частин роботи. Теоретична частина (перший розділ) в ідеалі не має перевищувати $\frac{1}{3}$ (третину) від загального обсягу роботи. Допускається також співвідношення в межах 50/50. Але треба слідкувати, щоб не було значного перевищення за обсягом теоретичної частини, що вважається значним недоліком при оцінюванні комісією на захисті.

2.2. Загальні вимоги до оформлення курсових проєктів

1. Курсові проєкти друкуються односторонньо на папері формату А4 (297x210 мм). Параметри сторінки: верхнє і нижнє поля – 2 см; лівє поле – 3 см; правє поле – 1,5 см. Шриффт - *Times New Roman*, кегль – 14, інтервал – 1,5. У текстї виділяють абзаци – відступи вправо (1,25 см) на початковому рядку кожної частини текстї. Абзаци роблять для увиразнення думки і надання їй довершеного характеру.

Щільність текстї роботи повинна бути однаковою. Вписувати в текст роботи окремі іншомовні слова, формули, умовні позначки можна чорнилом тільки чорного кольору.

Друкарські помилки можна виправляти підчищенням або зафарбуванням коректора, наносячи на місця правки правильний текст чи фрагмент рисунка. Допускається не більше двох виправлень на одній сторінці.

2. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №. Нумерація сторінок – у правому верхньому кутку аркуша.

На першій сторінці (титульному аркуші) номер не ставиться. Нумерація починається з другої сторінки (зміст). Додатки наприкінці роботи не нумеруються.

3. Усі кваліфікаційні наукові роботи пишуться **державною – українською мовою**, окрім списку літератури, в якому джерела подаються мовою видання.

Текст роботи необхідно уважно вчитати на помилки перекладу. Під час захисту члени методичної комісії переглядають роботи, русизми є дуже помітними в тексті. Особливу увагу слід звертати на переклад ініціалів авторів (тому при читанні джерел варто звертати увагу на ім'я та по-батькові автора).

Треба слідкувати, щоб при перенесенні з рядка в рядок не розривалися прізвище та ініціали автора (нерозривний пробіл – Ctrl+Shift+пробіл).

4. Текст курсових проєктів, як і будь-яких інших наукових робіт, треба писати **в безособовій формі**. Не можна при написанні використовувати займенник «я», його треба замінити на «ми», адже це сумісна робота студента з науковим керівником, але й таке написання вважається недоречним у сучасній науковій мові. Більш доцільним є використання безособових фраз, *наприклад, «було встановлено», «як вже було зауважено вище», «особливої уваги потребує...», «зокрема потрібно наголосити на тому, що ...», «наступним кроком буде розгляд / обговорення такого аспекту проблеми» і т. ін.*

5. Основний текст роботи поділяється на структурні складові: найбільш великі – **РОЗДІЛИ** (назва пишеться великими жирними літерами, обов'язково пишеться слово «розділ», його назва великими жирними літерами

нижче, кожен розділ починається з нового аркуша), розділ складається з **підрозділів** (назва пишеться малими жирними літерами, слово «підрозділ» писати не треба, а замінити на числову послідовність – **1.1. ... 1.2. ...** – нумеруються в межах розділів), підрозділи можуть містити **підпункти** (пишуться малими жирними літерами з порядковою числовою послідовністю – **1.1.1. ... 1.1.2. ...**).

Між текстом попереднього підрозділу, назвою наступного підрозділу і подальшим його текстом робиться *інтервал по 1 порожньому рядку*. Між назвою підрозділу і підпунктом інтервал (порожній рядок) не потрібен. Між текстом попереднього підпункту, назвою наступного підпункту і його текстом інтервал (порожній рядок) теж не потрібен (*див. додаток Г*).

6. Структурні складові роботи (**ЗМІСТ, РОЗДІЛИ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ**) пишуться у тексті великими літерами, вирівнювання по центру та завжди починаються з нової сторінки. Назви підрозділів чи підпунктів пишуться малими жирними літерами, вирівнювання по ширині, крапка наприкінці не ставиться.

7. Обов'язково у наукових роботах треба робити **посилання** на першоджерела. Зазвичай багато посилань концентрується в теоретичній частині роботи, але доцільно робити посилання й у процесі інтерпретації результатів емпіричного дослідження на схожі результати досліджень інших учених.

По можливості зміст теоретичного розділу має бути аналізом, а не цитатником, і, тим більше, не плагіатом.

Плагіат – це привласнення авторства на чужий твір (текст) або використання у своїй роботі здобутків іншого автора без посилання на них, також це може бути наявність такої кількості посилань, коли їх об'єм та характер викликають сумнів у самостійності виконання курсового проєкту або будь-якого з його розділів. Різновидами плагіату визнаються: дослівний виклад основного тексту та парафраза – викладення чужого тексту із заміною слів та виразів без зміни змісту тексту.

Здобувач допускається до захисту курсового проєкту при наявності в ньому 65% оригінального тексту. Науковий керівник має право допустити до захисту роботу з меншим відсотком оригінальності, якщо аналіз перевірки на плагіат підтверджує самостійність виконання курсового проєкту. При наявності від 31 до 50% плагіату робота повертається на доопрацювання.

Цитувати можна і треба, але лише там, де цитата підсумовує або ілюструє ваші міркування з поставленої проблеми. Оскільки теоретична частина являє собою саме аналіз ідей та концепцій авторів, на них обов'язково треба посылатись, тому, зазвичай, на кожній сторінці зустрічається не менше одного посилання.

Якщо посилання на одного автора, то пишеться відповідний номер зі списку літератури в квадратних дужках (наприклад, [22]).

Якщо в тексті робляться посилання на декількох авторів, то пишуться відповідні номери зі списку літератури через кому (наприклад, [10, 15, 22]). Якщо при посиланні на декількох авторів їх прізвища в списку літератури йдуть один за одним, то номери посилань пишуться через дефіс (наприклад, [10-12, 22]). Якщо в тексті роботи наводиться оригінальний текст автора – цитата оформлюється в лапках, а в посиланні через кому з зазначенням малої літери «с» вказуються сторінки (наприклад, [11, с. 238]).

Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він наданий у першоджерелах, із збереженням особливостей авторського написання;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні позначається трьома крапками. Вони ставляться в будь-якому місці цитати (на початку, всередині, в кінці);

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) при непрямому цитуванні слід бути абсолютно точним у викладі думок автора і також давати відповідні посилання на джерело.

8. Особливу увагу слід звернути на **оформлення таблиць та рисунків**, що детально буде описано далі.

2.3. Оформлення основних структурних елементів роботи

2.3.1. Вимоги до змісту курсового проєкту

Вступ розкриває сутність і стан вивчення основної проблеми роботи, підстави та вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності вивчення питання. Головна мета вступу – розкриття актуальності проблеми і позначення кола завдань, що виконуються.

Основні елементи вступу: обґрунтування актуальності теми, визначення мети, об'єкту, предмету, завдань дослідження, його методів та структури роботи.

Всі назви елементів вступу виділяються жирним шрифтом та пишуться з нового рядка.

Компоненти наукового апарату дослідження подають у вступі в такій послідовності:

1. **Актуальність теми.** Аналізується стан розробки проблеми, ступінь її новизни, надається короткий огляд історії досліджень; виділяється та частина проблеми, яка не повністю висвітлена в науці, але має значення для аналізу проблеми в цілому; підкреслюється зв'язок із важливими аспектами соціальних практик. Тобто в даній частині вступу слід обґрунтувати, чому, на думку студента, ця тема важлива для розгляду та подальшого дослідження. Обґрунтування актуальності за обсягом зазвичай становить 0,5-1 сторінки та не повинно перевищувати $\frac{1}{4}$ частину вступу. Закінчити обґрунтування актуальності можна, наприклад, такими фразами: *«Саме тому обрана проблематика дослідження є вельми актуальною на даний момент»* або *«Власне це й обрано основною*

проблемою даного дослідження, що визначає його актуальність як у загальнопсихологічному, так і в прикладному аспектах».

2. **Мета роботи** – це обґрунтоване уявлення про загальні результати наукового пошуку, у ній формулюється загальний задум дослідження. Мета повинна бути визначена чітко та лаконічно, вона зазвичай тісно переплітається з назвою роботи і повинна конкретно вказувати на питання, які вирішуються в роботі.

У формулюванні **мети** мають бути іменники в безособовій формі «дослідження», «вивчення», «обґрунтування» тощо, при формулюванні **завдань** варто використовувати дієслова в інфінітиві: «вивчити...», «окреслити...», «проаналізувати...», «визначити...» тощо.

3. **Об'єкт та предмет дослідження.** Виділення об'єкта та предмета дослідження є необхідною умовою наукового дослідження, оскільки окреслює коло аналізу, дисциплінує думку, допомагає у визначенні завдань та методів пошукувань.

Об'єктом психологічного дослідження не може бути людина, але може бути психіка в цілому або окремі психічні явища (процеси, стани, психологічні властивості). Отже, визначаючи об'єкт, ми відповідаємо на запитання: що ми збираємось вивчати, яку категорію психології?

Предмет дослідження – це певний аспект (частина) розгляду, який дає уявлення про те, які сторони, властивості, функції об'єкта вивчаються; це те, що міститься в межах об'єкта. Предмет – більш вузька, чітко окреслена частина об'єкта, яку ви безпосередньо досліджуєте. Зазвичай предмет повторює в загальних рисах тему дослідження з її конкретизацією чи уточненням.

Наприклад, для дослідження за темою «Характер зв'язку психологічного благополуччя підлітків з особливостями родинного виховання» об'єктом пошукувань буде: феномен психологічного благополуччя у підлітковому віці, а предметом – особливості взаємозв'язку психологічного благополуччя підлітків із типом родинного виховання.

4. **Завдання дослідження** конкретизують мету дослідження та визначають послідовність її досягнення; покликані дати уявлення про те, що слід зробити для досягнення цілі. Здебільшого перелік завдань починається фразами «Згідно з метою дослідження нами були поставлені наступні **завдання**:...» або «Досягнення мети дослідження передбачало розв'язання таких **завдань**:...». Як правило, формулюють 5-6 завдань, спрямованих як на теоретичне, так і на емпіричне вивчення проблеми.

5. **Методи дослідження.** Метод – це сукупність прийомів чи операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих виконанню конкретного завдання. Подають перелік застосованих методів та методик дослідження, із обов'язковим зазначенням їх авторів.

6. **Структура роботи.** Описується власне структура роботи за формою: робота складається зі вступу, ... розділів, висновків та списку літератури, який налічує ... джерел; ілюстрована ... рисунками, містить ... таблиці, додатки (*за потреби*).

ОСНОВНА частина роботи, як вище зазначалось, складається з розділів, підрозділів та підпунктів. Кожен розділ починають із нової сторінки. Наприкінці кожного розділу формулюються висновки із лаконічним викладом наведених у розділі результатів.

Перший розділ роботи присвячується аналізу теоретичних джерел із зазначеної проблеми. У ньому описуються встановлені факти, закономірності, які постають теоретичним засновком пошукування, що дозволяє визначити ступінь дослідженості проблеми і ті аспекти, що лишилися поза увагою науковців. Теоретичному огляду зазвичай присвячують 1-2 підрозділи, назви яких відображають тему дослідження, *наприклад*, «*Стан теоретичної розробки.... (і далі за темою)*» або ж «*Теоретичний аналіз проблеми.. (і далі за темою)*».

Кожен підрозділ є завершеною частиною роботи, в якій виділено головну ідею, відображену у сукупності проаналізованих джерел. Ця ідея формулюється як

висновок в останньому абзаці підрозділу. Треба стежити, щоб текст роботи був логічно пов'язаний між собою. При переході від думки до думки, підрозділу чи розділу слід вставляти речення-зв'язки, які об'єднують ваш текст в єдине ціле.

Під час написання аналізу теоретичних джерел слід уникати таких типових помилок: 1) поєднання готових фрагментів чужих досліджень без власної обробки джерел; 2) перерахування літературних джерел і простий переказ їх змісту; 3) відсутність посилань; 4) відсутність авторської позиції; 5) стилістичні помилки; 6) відсутність єдиного стилю, синтаксичної та стилістичної грамотності.

Наприкінці теоретичного розділу треба зробити висновки-узагальнення про те, до чого дійшов автор в результаті аналізу, зазвичай 3-4 пункти: *«Отже, в результаті проведеного теоретичного аналізу встановлено, що: 1.»* або ж *«Підсумовуючи проведений теоретичний аналіз, слід зазначити: 1. ... 2.»*.

Другий розділ – емпірична частина роботи, найвідповідальніша та найсерйозніша.

Емпірична частина має свої **правила оформлення**. Здебільшого вона складається з двох-трьох підрозділів: перший називають *«Цілі, задачі та організація емпіричного дослідження»* або *«Методологія емпіричних розвідок... (далі за темою)»*, а другий і третій можуть або з'єднати (і тоді вони матимуть назву *«Результати емпіричного дослідження та їх обговорення (інтерпретація)»*), або подаватися окремо: у цьому випадку другий підрозділ визначають як: *«Результати емпіричного дослідження...(далі за темою)»*, а третій – *«Аналіз та обговорення результатів емпіричного дослідження»*. Ще раз зауважимо, що частка емпіричної частини повинна сягати не менше 50% загального обсягу вашої роботи.

Перший підрозділ повинен відповідати чіткій структурі і послідовно розкривати такі моменти.

1. Стисло повідомляти, чому проводиться саме таке дослідження.

2. Уточнення *мети* та *завдань* саме емпіричної частини роботи.

3. Детальна характеристика *вибірки досліджуваних (опитаних, респондентів)*: чисельність, вік, стать, де навчаються / працюють, і головне – чому саме така вибірка підходить для досягнення цілей та задач вашої роботи.

4. Стисла характеристика тих *методик*, що використовуються у дослідженні. Обов'язково зазначається мета використання кожного опитувальника чи методики.

Як правило, у стислому описі методики називають її автора (якщо це іноземна методика, то ким вона була перекладена / адаптована російською / українською мовою), рік створення. Визначають теоретичний конструкт, покладений в її основу, шкали та в який спосіб передбачається здійснювати підрахунок результатів.

Якщо методика мало відома, її можна винести у додатки. В інших випадках цього не роблять, лише дають посилання на літературні джерела.

Другий та третій підрозділи присвячують результатам / обробці даних дослідження.

Сирі бали, проміжні результати, численні кількісні показники, таблиці із загальними показниками за методиками виносять у додатки.

Зверніть увагу, що особиста інформація максимально кодована, тобто не містить імен та домашніх адрес. Якщо для вивчення важливі вік, освіта, стать, варто виділити колонку для цієї інформації.

Оформлення таблиць, рисунків та формул.

Таблиці.

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді таблиць. Так він має наглядний характер, його легше аналізувати.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту жирним шрифтом. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери, пишеться курсивом. Назва кожної таблиці має містити інформацію, що відображає її зміст.

Усі таблиці слід нумерувати. Праворуч і вище від назви таблиці з прописної букви пишуть слово «Таблиця» та її порядковий номер арабськими цифрами. Знак № перед цифрою, а також крапка після номера і назви таблиці не ставляться. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці в цьому розділі (наприклад: Таблиця 1.3 – це третя таблиця першого розділу). Якщо в тексті роботи є тільки одна таблиця, то її позначають «Таблиця 1» або «Таблиця В.1», якщо таблицю наведено в додатку В.

На всі таблиці повинні бути посилання в тексті (у дужках), при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «...у табл. 1.2». У посиланнях на таблиці треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «(див. табл. 1.3)».

Зразок таблиці:

Таблиця 1.3

Встановлення розбіжностей у показниках довіри та міжособистісних стосунків між маскуліним та фемініним типом гендеру

Показники	Середні показники досліджуваних		Показники t-критерію Стьюдента
	маскулінного типу гендера	фемінінного типу гендера	
Соціальна довіра	86,77	87,50	-0,41
Недовірливо-скептичний тип	5,95	6,00	-0,05
Покірно-сором'язливий тип	5,77	7,38	-3,02*
Залежно-слухняний тип	5,13	6,79	-2,26*

* статистично значущі розбіжності на рівні $p \leq 0,01$

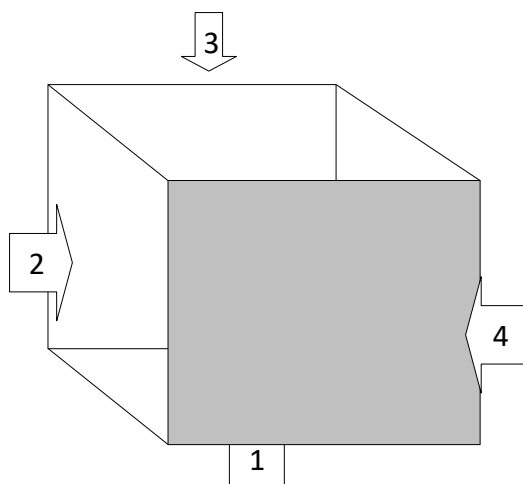
Таблицю розміщують таким чином, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою. Таблицю з великою кількістю стовпчиків можна ділити на частини і розміщувати одну частину під іншою в межах однієї сторінки. Якщо рядки або стовпчики таблиці виходять за формат сторінки, то в першому випадку в кожній частині таблиці повторюють її шапку, в другому випадку – боковик.

Якщо таблиця переходить з однієї сторінки на іншу, то на другій обов'язково зробити курсивом позначку «Продовження таблиці 1.3», для розриву таблиці використовується комбінація Ctrl+Shift+Enter.

Рисунки

Кожен рисунок має відповідати тексту, а текст – рисунку. Назви рисунків розташовуються після них. За необхідності, рисунки доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий підпис).

Приклад:

1. – когнітивна здібність; 2. – естетична реакція; 3. – звична модель поведінки (риса темпераменту); 4. – стратегія подолання або захисний механізм.

Рис. 1.2. Почуття гумору як багатовимірний психологічний феномен.

Цей рисунок зроблено як автофігуру Word, його доречно наводити в теоретичній частині роботи або під час обговорення отриманих результатів.

Формули

Великі, а також довгі та громіздкі формули, які містять знаки суми, добутку, диференціювання чи інтегрування, розміщують в окремих рядках. Це стосується також і всіх нумерованих формул. Для економії місця кілька коротких однотипних формул, відокремлених від тексту, можна подати в

одному рядку, а не у стовпчик (одна під одною). Невеликі прості формули, що не мають самостійного значення, вписують всередині рядків тексту.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів слід наводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Значення кожного символу та числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова “де” без двокрапки.

Нумерувати слід лише ті формули, на які є посилання в подальшому тексті.

Висновки пишуть за змістом усієї роботи. У загальних висновках починають із дуже стислого опису актуальності обраної для дослідження проблеми. Потім, знову ж таки, коротко розкривають, що було з’ясовано в ході теоретичного аналізу певної проблеми. Нарешті, переходять до того, як вивчали цю проблему емпірично.

Висновки до курсових проєктів мають формулюватись *відповідно до поставлених у вступі завдань (скільки завдань – стільки і структурних елементів висновків (пунктів))*. *Обов’язковим елементом висновків є зазначення сфер переліків **практичного застосування** отриманих у дослідженні результатів.*

Завершують висновки обов’язковим абзацом про *визначення перспектив подальшого вивчення* обраної проблематики. Це, до речі, також часте питання на захисті.

Пам’ятайте, що сумарний обсяг загальних висновків – 2-3 сторінки.

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить описи використаних літературних джерел і розміщується після висновків. Бібліографічний опис складають за абеткою та безпосередньо за друкованим твором або виписують із каталогів і бібліографічних покажчиків

повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв, тощо. Завдяки цьому можна уникнути повторних перевірок, вставок пропущених відомостей.

До списку використаних джерел слід включати тільки ті джерела, на які є посилання у тексті.

Приклад оформлення основних типів літературних джерел наведено нижче.

КНИГИ

Однотомні видання

Один автор

Федорова Л.Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті — 1910-ті рр. Київ, 2013. 373 с.

Два і більше авторів

Zhovinsky E.I., Kryuchenko N.O., Paparyha P.S. Geochemistry of Environmental Objects of the Carpathian Biosphere Reserve. Kyiv, 2013. 100 p.

Людський розвиток в Україні: трансформація рівня життя та регіональні диспропорції: у 2-х т.: кол. моногр. Київ, 2012. 436 с.

Без автора

Збірник

Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II. Київ, 2012. 464 с.

Матеріали конференцій, з'їздів, тези доповідей

Физика импульсных разрядов в конденсированных средах. Материалы XVI Международной научной конференции (19—22 авг. 2013, г. Николаев). Николаев, 2013. 253 с.

Багатотомні видання

Видання загалом

Енциклопедія історії України: у 10 т. Київ: Наук. думка, 2013. Т. 10. 784 с.

Окремий том

Dark energy and dark matter in the Universe. In three vol. Vol. 3. Dark matter: Observational manifestation and experimental searches. Kyiv: Akadempriodyka, 2015. 356 p.

Серіальні та продовжувані видання

Газета

Світ: всеукр. тижн. / засн.: Мін-во освіти і науки України, Нац. акад. наук України. 1997, квітень — . Київ. Щотиж. 1997, № 1—5.

Журнал

Вісник Національної академії наук України: загальнонаук. журн. / засн.: Нац. акад. наук України. 1928, жовтень — . Київ. Щоміс. 2016, № 1—12.

Бюлетень

Бюлетень Міністерства юстиції України : наук. журн. / засн.: Мін-во юст. України. 1999— . Київ. Щоміс. 2016, № 6, 24 с. 4

Продовжуваний збірник

Наука України у світовому інформаційному просторі: серія / засн.: Нац. акад. наук України. 2008— . Київ: Академперіодика.

ІНШІ ВИДАННЯ

Законодавчий матеріал

Про видавничу справу: Закон України від 05.06.1997 № 318/97-ВР. Київ: Парламентське видавництво, 2015. 24 с.

Правила

Правила пожежної безпеки в Україні. Затв. Мін-вом внутріш. справ України 30.12.2014. Чинний від 10.04.2015. Київ: Техніка, 2003. 157 с.

Збірник стандартів

Правила учета электрической энергии: сб. основных норматив.-техн. док., действующих в обл. учета электроэнергии. Москва, 2002. 366 с.

Окремий стандарт

ДСТУ 3017-2015. Видання. Основні види. Терміни та визначення. Київ, 2016. 42 с.

Авторське свідоцтво

А. с. 1810306 ССРСР, МКИ5 С 02 F 1/469. Способ деминерализации водных расворов / В.Д. Гребенюк, Н.П. Стрижак, В.В. Гончарук, А.О. Самсони-Тодоров, А.В. Гречко. № 4934753; заявл. 08.05.91; опубл. 23.04.93, Бюл. № 15.

Патент

Пат. КМ 98077 Україна. Спосіб одержання йодиду цезію або йодиду натрію для вирощування монокристалів. Опубл. 10.04.2015.

Заявка

Заявка u 2014 06343 Україна, МПК (2014.04) B01J 13/00. Спосіб отримання колоїдного розчину наночасток срібла / О.А. Півоваров, М.І. Воробйова (Україна); заявник та патентовласник ДВНЗ "Укр. держ. хім.-технол. ун-т". № u 2014 06343; заявл. 10.06.14.

Каталог

Національна академія наук України. Анотований каталог книжкових видань 2008 року Київ: Академ періодика, 2009. 444 с.

Препринт

Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль: Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС; 06-1).

Автореферат дисертації

Старовойт С. В. Видавнича діяльність Національної академії наук України у 1918-1933 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2003. 20 с.

ЧАСТИНА ВИДАННЯ

Стаття із журналу, збірника, розділ книги

Незалежно від кількості авторів у позатекстовому переліку бібліографічних посилань (списку літератури)

Яцків Я. С., Радченко А. І. Про ефективність видання наукових журналів в Україні. Вісн. НАН України. 2012. № 6. С. 62—67.

Назарчук З. Т. Дифракция E-поляризованных электромагнитных волн на цилиндрическом экране с сечением в виде ломаной кривой. Волны и дифракция. Тбилиси, 1985. Кн. 1. С. 507—511.

Скальський В. Р. Становлення методу акустичної емісії в установах Західного наукового центру. Теорія і практика раціон. проектування, виготовлення і експлуатації машинобуд. конструкцій: Праці 2 міжнар. наук.-техн. конф. (Львів, 11—13 лист. 2010). Львів, 2010. С. 9—10.

Рецензія

Касьянов Г. Глобальна еволюція людства: культурно-цивілізаційний вимір. Вісн. Кн. палати. 2001. № 12. С. 14—15. Рец. на кн.: Шейко В. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX – початок XX ст.): монографія: у 2 т. Харків, 2001. Т. 1. 520 с.; т. 2. 400 с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ ВІДДАЛЕНОГО ДОСТУПУ

Опис ресурсу загалом

Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України. Київ, 2007. URL: <http://www.nas.gov.ua/publications> (дата звернення: 19.03.2014).

Опис частини електронного ресурсу у позатекстовому переліку бібліографічних посилань (списку літератури)

Garfield E. More on the ethics of scientific publication: abuses of authorship attribution and citation amnesia undermine the reward system of science. Essays of an information scientist. URL: <http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/v5p621y1981-82.pdf> (Last accessed: 16.04.2013).

Оформлення додатків

Додатки оформлюють як продовження роботи, розміщуючи їх у тому порядку, що і посилання на нього в тексті наукової роботи.

Заголовок додатку розташовують симетрично тексту зверху сторінки і набирають з першої великої літери. Кожний такий додаток повинен починатися

з нової сторінки. Додаток повинен містити заголовок, розташований зверху сторінки симетрично. На сторінці прописують саме слово додаток. Для нумерації додатків використовують літери української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ, наприклад: додаток А, додаток Б і т. д. Потім розташовують назву додатку.

Ілюстрації, таблиці і формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.1.2. – другий рисунок першого розділу додатка Д; формула (А.1) – перша формула додатка А.

В **додатки** включають таблиці сирих балів; ілюстрації та формули допоміжного характеру, приклади дитячих малюнків, творів, вихідні статистичні дані тощо. У тексті наукових робіт потрібно робити посилання на додатки, коли є необхідність більш детально обґрунтувати або проілюструвати те чи інше положення.

3. Підготовка до захисту та захист курсових проєктів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Перед тим, як курсовий проєкт буде представлено до захисту науковий керівник завершеної роботи здобувача вищої освіти допускає до процедури перевірки на плагіат. Здобувач за заявою (Додаток В) подає текст роботи Системному Оператору кафедри, на якій працює керівник, в роздрукованому та електронному форматі не пізніше як за два тижні до запланованої дати захисту. Вимоги щодо подання роботи на перевірку описані в Інструкції щодо процедури технічної перевірки на наявність текстових запозичень (академічного плагіату) (див. Додаток Г).

Системний Оператор кафедри завантажує електронний формат роботи підготовлений для перевірки до Системи на наявність збігів / подібності / рерайтингу / схожості текстів.

Упродовж п'яти робочих днів Системний Оператор генерує звіт подібності та надає його для аналізу науковому керівнику. Остаточне рішення щодо наявності в курсовому проєкті наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами та відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства або неналежне цитування приймається науковим керівником.

Якщо курсовий проєкт отримує низький рівень унікальності (високий коефіцієнт подібності / схожості) науковий керівник складає обґрунтований звіт щодо доцільності використання наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, та відтворення опублікованих текстів інших авторів (можливо із залученням експертів) у зазначеній роботі.

У разі необхідності, для усунення недоліків у перевірених текстах здобувачам надається до 10 робочих днів для доопрацювання роботи. Після чого курсовий проєкт перевіряється повторно згідно процедури передбаченої Інструкцією.

Якщо за результатами повторної перевірки коефіцієнт подібності / схожості залишається з попередніми показниками, то робота вважається такою, що не пройшла перевірку на плагіат. Здобувач освіти має право на доопрацювання роботи і подання її до захисту на наступний навчальний рік.

Якщо робота і звіт подібності допущені (прийняті) науковим керівником, робота допускається до захисту і процедура наявності текстових запозичень (академічного плагіату) завершується. Звіт подібності долучається до матеріалів курсового проєкту.

Також робота не допускається до захисту у випадках, якщо:

- була подана на перевірку керівнику або на будь-який подальший етап проходження з порушенням, встановлених регламентом термінів;
- написана на тему, яка не була своєчасно затверджена керівником;
- виконана не самостійно;
- структура не відповідає вимогам;
- зміст роботи не розкриває її теми;
- не переплетена та недбало оформлена.

Захист курсових проєктів відбувається публічно, перед членами комісії, що складається з трьох викладачів кафедри, на якій виконувався даний проєкт. Склад комісії затверджується заздалегідь. На захисті повинен бути присутній науковий керівник.

Процедура захисту курсового проєкту передбачає:

1. Виступ студента – автора роботи.

Доповідь студента повинна включати: актуальність обраної теми, мету та завдання курсового проєкту, короткий огляд теоретичної частини, обґрунтування обраних методів дослідження, результати емпіричного дослідження та загальні висновки.

Під час доповіді студент може використовувати підготовлені слайди, відеоряд, креслення, таблиці і т. ін.

2. Відповідь студента – автора роботи на запитання членів комісії.

3. Обговорення та оцінювання курсового проєкту членами комісії.

Курсовий проєкт оцінюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у національну та шкалу ECTS.

Оцінка курсового проєкту залежить не лише від змісту та оформлення курсового проєкту, а й від доповіді автора роботи під час захисту та його компетентності під час відповідей на запитання.

Курсові проєкти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти після захисту в установленому порядку передаються на зберігання до архіву університету в паперовому форматі, а електронний варіант упродовж наступного місяця розміщується у базі даних Системи чи в репозитарії університету.

Список рекомендованої літератури

1. Аршава И. Ф., Филипчева А. А. Учебно-методическое пособие по подготовке и оформлению курсовых и дипломных работ. – Д., 2004. – 50 с.
2. Волынкин, В. И. Методология и методика психолого-педагогического исследования / В.И. Волынкин. – СПб: Изд-во СПбУ, 2007. – 152 с.
3. Максименко С.Д., Носенко, Е.Л. Експериментальна психологія / С.Д.Максименко, Э.Л.Носенко. — К., 2008. —296 с.
4. Музика О. Л. Курсові роботи з психології: Навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів. – 3-е вид. перероб. і доп. – К. : Вид-во Освіта України, 2009. – 104 с.
5. Образцов, П.И. Методы и методология психолого-педагогического исследования / П. И. Образцов – СПб.: Питер, 2004. – 272 с.
6. Рекомендації до написання та оформлення курсових та дипломних робіт із психології / уклад. Л. М. Самошкіна, І. С. Самошкіна. – Д. : РВВ ДНУ, 2004. – 28 с.
7. Методичні рекомендації до написання та оформлення дипломних робіт за спеціальністю «психологія» / Уклад.: Н. В. Грисенко, О. О. Байєр, Е. Л. Носенко, Д. С. Волков, І. Ф. Аршава, І. Г. Батраченко, Є. Т. Коробов. – Днепропетровськ, ДНУ. 2012.

Додатки

Додаток А

*Приклад оформлення титульної сторінки курсового проекту.
Кафедра зазначається та, де працює науковий керівник, а не та, де навчається студент.*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

Соціально-гуманітарний факультет

Кафедра теорії та методики практичної психології

КУРСОВИЙ ПРОЄКТ

на тему:

«ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСМИСЛЕНOSTІ ЖИТТЯ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СУЧАСНИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ»

Виконав:

студент 2 курсу 1 групи
денної форми навчання
спеціальності 053 Психологія

Петренко Іван Іванович

Науковий керівник:

кандидат психологічних наук, доцент

Іванов Петро Петрович

Одеса - 2020

Інструкція щодо процедури технічної перевірки на наявність текстових запозичень (академічною плагіату)

Загальні положення

1.1. Інструкція щодо процедури технічної перевірки на наявність текстових запозичень (академічного плагіату), далі – Інструкція, є складовою системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (системи внутрішнього забезпечення якості) Державною закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (далі – Університет Ушинського).

1.2. Інструкція передбачає заходи організаційного характеру, спрямовані на виявлення текстових запозичень (академічного плагіату) та запобігання фактів недоброчесності, визначених у Положенні про академічну доброчесність учасників освітнього процесу Університету Ушинського (далі – Положення) та Порядку виявлення та встановлення фактів недоброчесності Університету Ушинського (дай – Порядок).

1.3. Інструкція визначає процедуру проведення перевірки спеціальними комп'ютерними програмами StrikePlagiarism та Unicheck (далі – Системи) для порівняння змісту текстів робіт здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти (далі – здобувачів вищої освіти) та дисертаційних робіт (Порядок пункт 4.3. 4.4).

Позитивний результат перевірки є важливою умовою допуску до захисту.

1.4. Системи StrikePlagiarism та Unicheck рекомендовано Міністерством освіти і науки України згідно до укладених з розробниками програм Меморандумів щодо їх використання в закладах вищої освіти.

1.5. Технічним адміністратором і координатором використання Систем в Університеті Ушинського виступає бібліотека.

1.6. Керівник структурного підрозділу: кафедри, відділення, факультету / інститут, спеціалізованої вченої ради, призначає відповідальну особу (далі – Системний Оператор) за технічну перевірку текстових робіт здобувачів вищої

освіти на наявність збігів / подібності / схожості текстів.

1.7. Технічний адміністратор створює облікові записи Системних Операторів та визначає відповідну кількість робіт, що перевіряються на підставі подання за формою (Додаток 1). Рекомендована кількість робіт для перевірки на одного Системного Оператора складає до 50 робіт.

1.8. Науковий керівник (консультант) завершеної роботи здобувача вищої освіти допускає до процедури перевірки на плагіат. Здобувач за заявою (Додаток 2) подає текст роботи Системному Оператору в роздрукованому та електронному форматі в термін, встановлений кафедрою, факультетом / інститутом, спеціалізованою вченою радою. Електронний формат текстових робіт здобувачів вищої освіти має подаватись у двох файлах DOC, DOCX (Microsoft Word), в окремих випадках PDF (редагована версія): перший файл - повний текст роботи і другий файл – варіант тексту роботи підготовлений для перевірки без «ЗМІСТу», «ПЕРЕЛІКУ УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» / «СПИСКУ ЛІТЕРАТУРИ» / «REFERENCE», «ДОДАТКІВ». Назва файлів включає прізвище автора, факультет / спеціальність, рік (наприклад, для повного файлу: Koval_fPhil_2020, файлу для перевірки: Koval_fPhil_2020_check).

1.9. Системний Оператор структурного підрозділу завантажує електронний формат роботи підготовлений для перевірки до Системи на наявність збігів / подібності / схожості текстів. Упродовж 5 робочих днів Системний Оператор генерує звіт подібності та надає його для аналізу науковому керівнику (консультанту). Звіт подібності надає інформацію, що дозволяє провести незалежну оцінку по відношенню до визначення рівня подібності академічного тексту та коректності встановлених запозичень у тексті. Всі виявлені фрагменти текстових запозичень у роботі мають бути розглянуті на предмет належного оформлення цитувань та посилань на першоджерела. Система визначає рівень збігів / подібності / схожості текстів, що перевіряються до текстів документів, що містяться у внутрішніх базах

даних Систем, Університету Ушинського, університетів-партнерів та в Інтернеті. Звіт подібності для робіт, що перевіряються не є універсальною гарантією відсутності текстових запозичень.

1.10. Системний Оператор не дає оцінку змісту наукової роботи, а виконує виключно порівняльний аналіз електронної версії відповідно до текстів Системи. Остаточне рішення щодо наявності в роботі наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, та відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства або неналежне цитування приймається науковим керівником (консультантом).

1.11. Інтерпретація показників звіту подібності системи StrikePlagiarism:

- коефіцієнт подібності № 1 - показник (у відсотках), що визначає рівень текстових запозичень, знайдених у певних джерелах (базах даних та Інтернеті), розраховується на підставі коротких словосполучень (мінімум 5 слів);

- коефіцієнт подібності № 2 - показник (у відсотках), що визначає рівень текстових запозичень, знайдених у певних джерелах (базах даних та Інтернеті), який розраховується на підставі словосполучень, довжина яких становить 25 слів;

- коефіцієнт цитувань - показник (у відсотках), що вказує на рівень процитованих текстових фрагментів у роботі;

- сигнали «Тривога» - вказує на наявність у тексті знаків одного алфавіту, замінені схожими знаками іншого алфавіту. Значна кількість таких замін може вказувати на спробу фальсифікувати результат перевірки з метою збільшення показників оригінальності тексту;

- сигнали «Інтервали», «Мікропобіли», «Білі знаки» - вказують на наявність у тексті збільшення кількості встановлених інтервалів між літерами, кількості пробілів із нульової довжиною, або прихованих символів (використання невидимих знаків між словами). Такі дії свідчать про спробу фальсифікувати результат перевірки з метою збільшення показників оригінальності роботи;

1.12. Інтерпретація показників звіту подібності системи Unicheck:

- схожість – показник (у відсотках), що вказує на загальну оцінку схожості тексту з усіма джерелами Системи;
- цитати – показник (у відсотках), що вказує на цитати, які виявлені Системою;
- вилучення – показник (у відсотках), що вказує на вилучені джерела із загального показника схожості (допускається у випадках коли у джерелі співпадіння немає ознак плагіату).
- увага – вказує на наявність у перевіряємому тексті знаків одного алфавіту, замінені схожими знаками іншого алфавіту.

1.13. У разі наявності сигналу «Тривога», «Білі знаки» (для системи StrikePlagiarism) або сигналу «Увага» (для системи Unicheck), робота потребує додаткової перевірки наукового керівника (консультанта) на предмет виявлення маніпуляцій з текстом.

1.14. За результатами перевірки на наявність збігів / подібності / схожості необхідно враховувати допустимий відсоток академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти дорівнює нулю; для визначення допустимого відсотку збігів / подібності / схожості в роботах здобувачів вищої освіти рекомендовано встановлювати показник відповідності роботи кваліфікаційним вимогам, що має бути затверджений рішенням кафедри та науково-методичною радою факультету / інституту з врахуванням специфіки роботи (галузь знань, спеціальність) та вид роботи.

1.15. Рекомендований допустимий відсоток збігів / подібності / схожості в дисертаційних роботах, за умови належного їх цитування, встановлюється рішенням спеціалізованої вченої ради з врахуванням специфіки роботи (галузь знань, спеціальність) та вид роботи.

1.16. Допустимий відсоток збігів / подібності / схожості в наукових статтях, видань або інших наукових текстів за умови належного їх цитування, встановлюється рішенням редакційної колегії наукових видань Університету

Ушинського.

1.17. При значенні коефіцієнта подібності № 1 вище 40% та/або коефіцієнта подібності № 2 вище 5% (для системи StrikePlagiarism) та/або показника схожості вище 40% (для системи Unichек) науковий керівник (консультант) роботи, визначає доцільність її детальнішого аналізу, у тому числі із залученням експертів. У разі необхідності, для усунення недоліків у перевірених текстах надається до 10 робочих днів для доопрацювання роботи. Після чого така робота перевіряється повторно згідно зазначеної вище процедури. Якщо за результатами повторної перевірки коефіцієнт подібності / схожості залишається з попередніми показниками, то робота вважається такою, що не пройшла перевірку на плагіат. Здобувач освіти має право на доопрацювання роботи і подання її до захисту на наступний навчальний рік.

1.18. Якщо робота і звіт подібності допущені (прийняті) науковим керівником (консультантом), робота допускається до попереднього захисту і процедура наявності текстових запозичень (академічного плагіату) завершується. Звіт подібності долучається до матеріалів текстових робіт здобувачів вищої освіти.

1.19. Успішно захищені роботи упродовж наступного місяця розмішуються у базі даних Системи.

2. Оскарження результатів перевірки на наявність текстових запозичень

2.1. У разі незгоди з результатами експертного висновку щодо наявності текстових запозичень, здобувач вищої освіти має право подати письмову апеляцію до комісії з питань доброчесності на наступний робочий день після оголошення результатів перевірки.

2.2. Розгляд апеляції здійснюється комісією відповідно до Положення і Порядку Університету Ушинського.

3. Відповідальність авторів та посадових осіб за академічний плагіат.

3.1. Встановлення фактів наявності плагіату або низької унікальності

тексту є підставою відмови у наданні рекомендації до захисту роботи або відправлення матеріалів на доопрацювання.

3.2. Плагіат або високий відсоток збігів / подібності / схожості у змісті роботи здобувачів вищої освіти є підставою щодо прийняття комісією з захисту рішення про недопущення до захисту та повернення роботи на доопрацювання або видачу нового варіанта завдання на наступний навчальний рік.

4. Прикінцеві положення

4.1. Інструкція вводиться в дію з наступного дня після його затвердження наказом ректора.

4.2. Кафедри Університету Ушинського згідно з Інструкцією розробляють відповіді методичні рекомендації щодо написання робіт здобувачів вищої освіти.

4.3. Зміни та доповнення до Інструкції можуть вноситися наказом ректора або наказом ректора за рішенням вченої ради університету. У такому ж порядку Інструкція скасовується.

4.4. Відповідальність за актуалізацію Інструкції та контроль за виконанням його вимог несуть посадові особи університету відповідно до функціональних обов'язків.